

Elinkeino-, liikenne- ja
ympäristökeskus

Etelä-Savon aluetalouskatsaus 2010

5/2010

Etelä-Savon elinkeino-, liikenne ja
ympäristökeskuksen julkaisuja

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

Vipuvoimaa
EU:lta
2007–2013

Sisällysluettelo

1	JOHDANTO	5
2	Väestön, työllisyyden ja kuntatalouden kehitys	6
3	Yritysten liikevaihdon kehitys	8
4	Teollisuus	10
4.1	Teknologiateollisuus	11
4.2	Sahatavaran ja puutuotteiden valmistus	12
4.3	Graafinen teollisuus	13
4.4	Ympäristöalan yritysryhmä	14
4.5	Komposiitit ja pinnoitteet -yritysryhmä	15
5	Rakentaminen	16
6	Kauppa	17
7	Palvelut	18
7.1	Majoitus- ja ravitsemistoiminta	19
8	Suhdanne ja kehitysnäkymät	20
8.1	Etelä-Savon matkailubarometri 2010	20
9	Yritysten tukirahoitus ja yritystoiminnan tulevaisuus	22

1 Johdanto

Etelä-Savon aluetaloukskatsaus 2010 on laadittu ELY-keskuksen ESR-rahoitteisessa ennakointiprojektissa. Katsaus laaditaan vuosittain ja se toimii osaltaan maakunnan kehityksen seurannan ja tulevaisuuden arvioinnin dokumenttina. Katsaus perustuu pääosin viimeisiin saatavilla oleviin tilastotietoihin, jotka Tilastokeskus tuottaa. Suurimman osan katsauksesta muodostavat Tilastokeskukselta hankitut yritysten liikevaihdon, viennin ja henkilöstömäärän kehitystä kuvaavat indeksisarjat Etelä-Savon kannalta keskeisiltä toimialoilta ja yritysryhmistä. Indeksisarjojen tiedot ovat vuoden 2009 loppuun saakka ja kuvaavat suhdanteiden kehitystä, mikä nykytilanteessa kertoo parhaiten sen, missä mennään. Tekstien laadintaan ovat osallistuneet suunnittelijat Marja Haverinen, Anne Pylkkönen ja Vesa Horttanainen sekä kehityspäällikkö Marja Aro ja ennakointiasiantuntija Merja Toijonen Etelä-Savon ELY-keskuksesta. Arviointeja varten on haastateltu mm. ELY-keskuksen ja Finnveran asiantuntijoita.

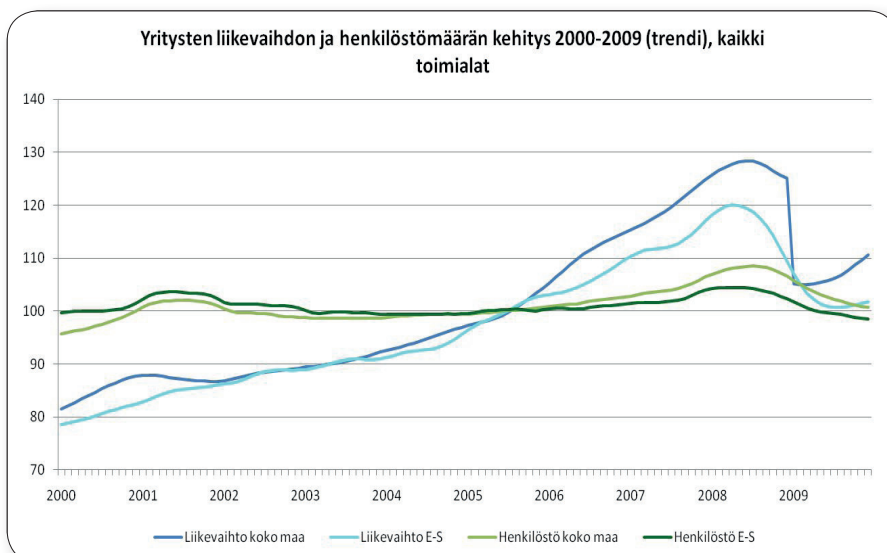
Taantuma koetteli Etelä-Savoa keskimääräistä vähemmän

Vuotta 2009 elettiin koko maassa taantuman merkeissä. Etelä-Savossa talouden supistuminen jäi kuitenkin jonkin verran koko maata pienemmäksi. Vuotuisella kasvuprosentilla mitaten Etelä-Savon yritysten liikevaihto supistui edellisestä vuodesta 13,18 prosenttia, kun koko maa taantui 16,13 prosentin verran.

Etelä-Savossa teollisuudessa ja rakentamisessa supistuminen oli vuonna 2009 suurin piirtein koko maan keskimääräistä tasoa, tosin teollisuuden henkilöstömäärä putosi Etelä-Savossa hiukan koko maata enemmän. Loppuvuodesta 2009 teollisuuden liikevaihdon lasku taittui koko maassa, mutta Etelä-Savossa se jatkoi vielä laskuaan. Maakunnan teollisuuden kehitys, varsinkin teknologiateollisuuden yrityksissä, on jäänyt koko maahan verrattuna jälkeen jo taantumaa edeltävinä vuosina. Puutuoteteollisuudessa taantumaa aiheuttama pudotus oli suurempi kuin koko maassa mutta ala on alkanut jo toipua maakunnassa ja vientitilanne kohentua.

Palvelualoilla ja varsinkin kaupassa Etelä-Savon yritysten liikevaihdon supistuminen jäi viime vuonna koko maata pienemmäksi. Uusia kauppaketjuja on levittäytynyt Etelä-Savoon ja niiden myötä ostovoiman odotetaan pysyvän entistä enemmän omassa maakunnassa eikä valuvan alueen ulkopuolelle.

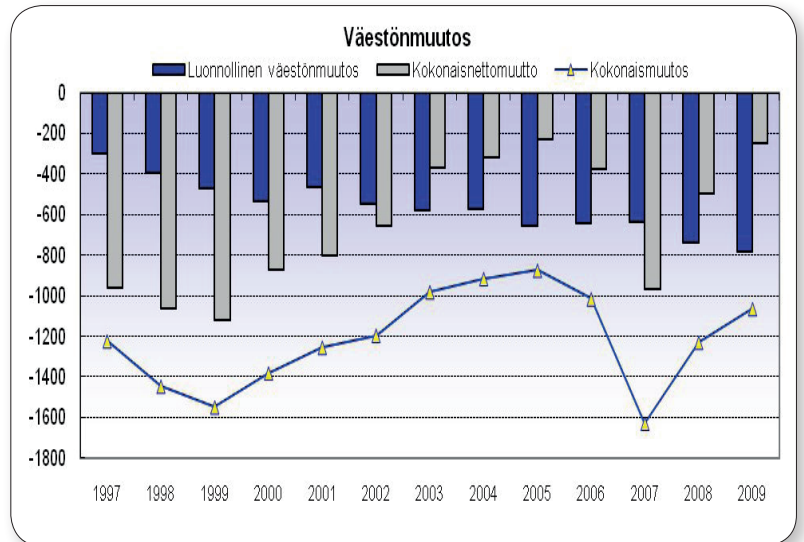
Vuonna 2009 Etelä-Savon työttömyysaste nousi kahdella prosenttiyksiköllä 11,5 prosenttiin. Koko maan työttömyysaste oli 9,9 prosenttia. Lomautukset ovat heikentäneet koko taantumaa erityisesti miesten työllisyyttä. Huhtikuussa 2010 alkoi kuitenkin sekä henkilökohtaisesti lomautettujen että ryhmälomautettujen määrä selvästi laskea. Huomattavaa on, että vuoden 2009 aikana Etelä-Savon työllisten määrä laski 3 000:lla edellisvuoden 65 000:sta. Samaan aikaan myös työikäisten määrä aleni yli 800 hengellä. Vaikka odotettavissa on työttömien määrän väheneminen seuraavan vuoden aikana, ei työllisten määrässä päästäne enää 2000-luvun alkuvuosien tasolle maakunnan ikärakenteesta johtuen.

2 Väestön, työllisyyden ja kuntatalouden kehitys

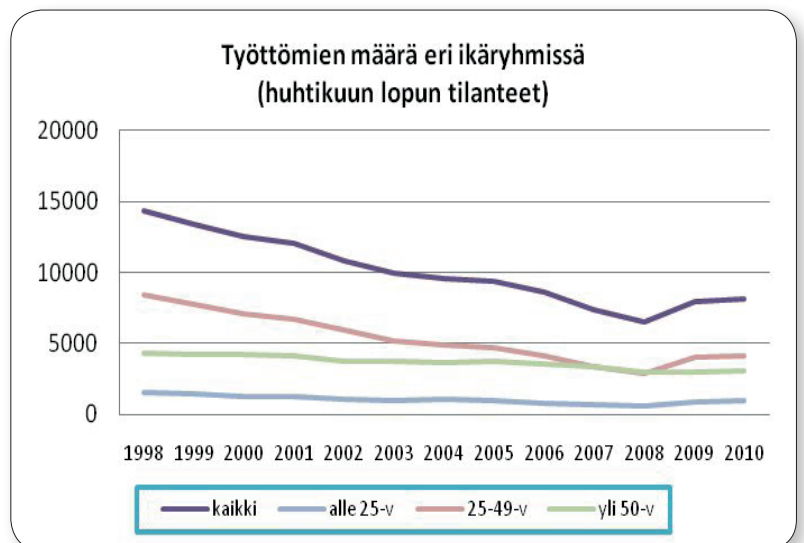
Väestö

- Väestö on vähentynyt viimeisten vuosien aikana Etelä-Savossa reilulla tuhannella hengellä vuodessa.
- Viime vuosina luonnollinen väestönmuutos (syntyneet - kuolleet) on noussut muuttoliikkeen ohi merkittävämmäksi väestötappion aiheuttajaksi.
- Vuonna 2009 muuttotappio oli 250 henkilön suuruisen eli lähes puolta pienempi kuin sitä edellisellä vuonna.
- Kuluvana vuonna hyvä kehitys näyttäisi muuttoliikkeen suhteen jatkuvan, sillä ensimmäisellä vuosineljänneksellä Etelä-Savo kirjasi muuttovoittoa reilun 50 henkilön verran.

Työllisyys

- Työllisten määrä laski vuonna 2009 Etelä-Savossa noin 3 000:lla edellisvuoden 65 000:sta.
- Työikäisten määrä aleni yli 800 hengellä.
- Työllisyysaste oli vuonna 2009 Etelä-Savossa 62,3 prosenttia (v. 2008 64,8 prosenttia) ja koko maassa 68,3 prosenttia (v. 2008 70,6 prosenttia).
- Vuonna 2009 Etelä-Savon työttömyysaste nousi 9,5 prosentista 11,5 prosenttiin. Koko maassa työttömyysaste oli 9,9 prosenttia.
- Nuorten työttömien määrä on taantuman aikana noussut lähelle tuhatta.
- Yli 55-vuotiaiden työttömyys kääntyi syksyllä 2009 hienoiseen kasvuun. Samaan aikaan kuin työmarkkinoilta siirtyi ikääntyneitäkin työttömiksi, niin toisaalta myös työttömyydestä eläköidytään paljon.
- Lomautukset ovat heikentäneet koko taantuman ajan erityisesti miesten työllisyyttä. Huhtikuussa 2010 alkoi sekä henkilökohtaisesti lomautettujen että ryhmälomautettujen määrä kuitenkin selvästi laskea.

Kuntatalous

Etelä-Savon kuntien talouden tila vuoden 2009 tilinpäätösten tietojen perusteella on kohentunut merkittävästi. Toinen positiivinen vuosi on nostanut maakunnan kuntatalouden parhaimpien maakuntien joukkoon. Vuonna 2009 Etelä-Savon kuntien vuosikate (353 euroa/asukas) oli maakuntien kuudenneksi korkein. Merkittävimmin myönteiseen kehitykseen vaikuttivat käyttömenojen osalta Kela-maksun poisto, verotulojen pysyminen vielä kohtuullisella tasolla sekä valtionosuuksien myönteinen kehitys. Myös kuntien omatoiminen menokehityksen hillitseminen tuotti tulosta.

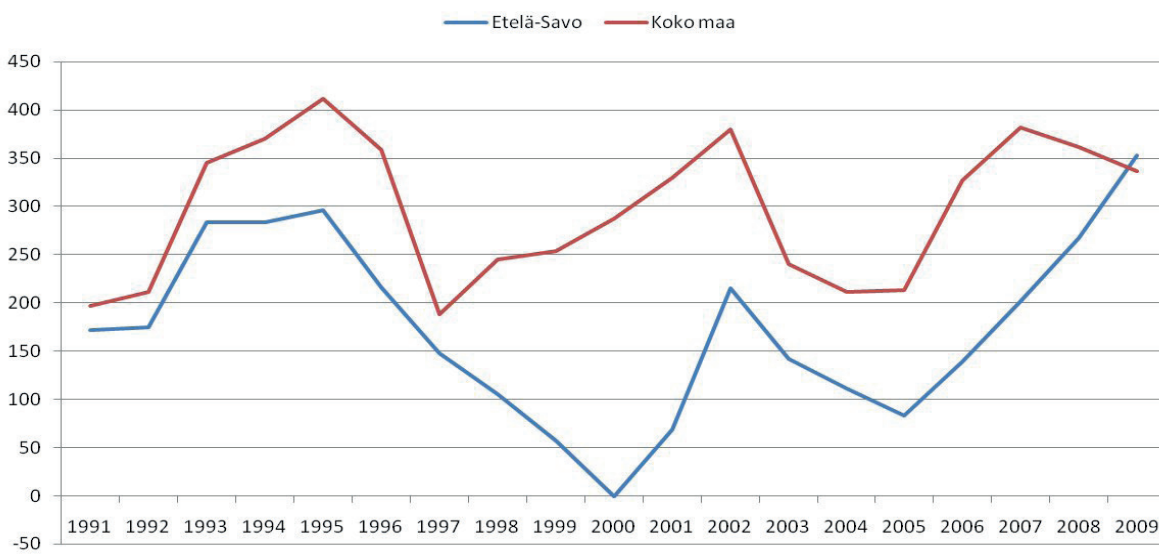
Toimintakulut olivat yhteensä noin 860 milj. euroa, missä oli kasvua edellisvuodesta noin 2,2 prosenttia. Toimintatuotot kasvoivat noin kolme prosenttia. Toimintakatteen muutos oli vain 1,9 prosenttia ollen noin -665 milj. euroa. Verotulot kasvoivat noin 1,3 prosenttia ja valtionosuudet 9,5 prosentilla. Kuntien käyttötulot (toimintatuotot, verotulot ja valtionosuudet) kasvoivat yhteensä noin neljällä prosentilla ja olivat noin 910 milj. euroa.

Vuosikate vuonna 2009 oli 353 euroa asukasta kohti, kun se edellisenä vuonna oli 267 ja vuonna 2007 202 euroa asukasta kohti. Koko maan vastaavat luvut olivat 337 euroa, 361 euroa ja 382 euroa asukasta kohti. Negatiivisen vuosikatteen kuntia vuonna 2009 ei ollut.

Etelä-Savon kuntien taloutta erityisesti rasittava erä on ollut kertynyt alijäämä. Vuoden 2009 tilinpäätösten jälkeen kertynyt alijäämä on kääntynyt lievästi ylijäämäiseksi, 21 euroa asukasta kohti.

Etelä-Savon kuntien talouden näkymät ovat lähivuosien myönteisestä kehityksestä huolimatta erittäin haasteelliset. Väestön ikääntymisestä johtuva voimakas palvelujen kysynnän määrän oletettu kasvu, työllisyyskehitys ja siitä seuraava verotulojen kehitys vaikuttavat merkittävästi kuntien talouden tulevaisuuteen. Julkisen talouden tasapainottaminen kuntien valtionosuuksien kautta on Etelä-Savon kuntien talouden kannalta erityinen uhka.

Vuosikatteen kehitys 1991 - 2009, euroa / asukas

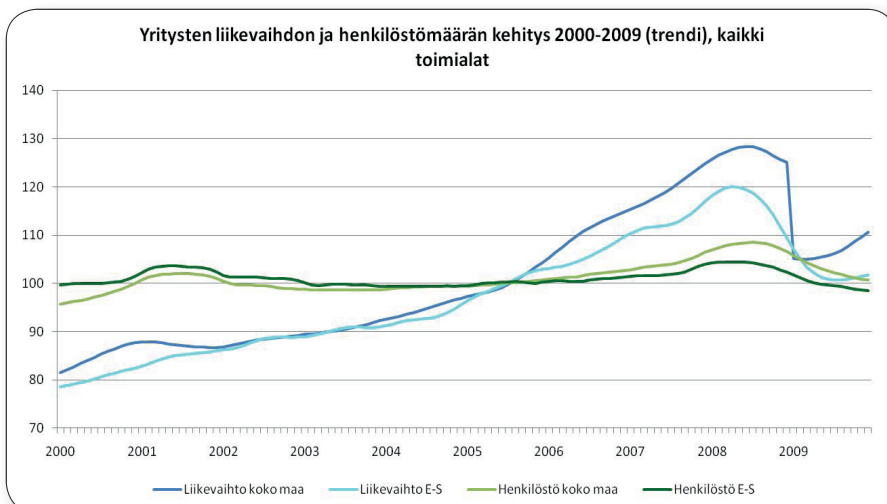
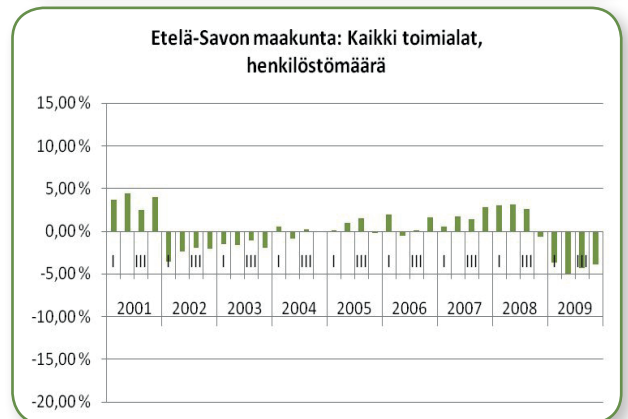
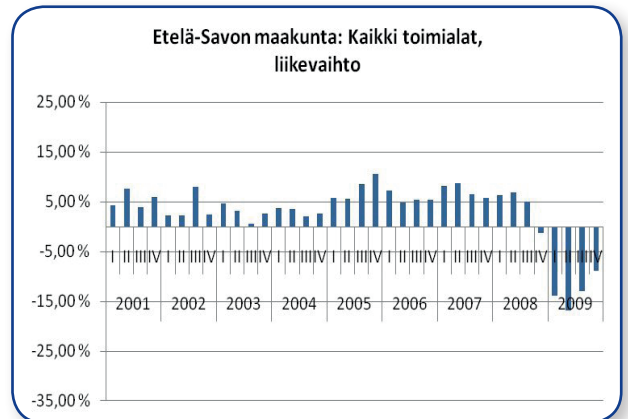

3 Yritysten liikevaihdon ja henkilöstömäärän kehitys

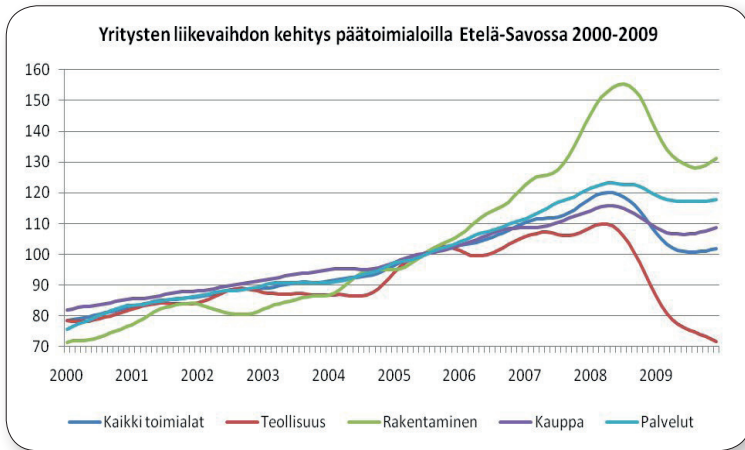
Kaikki toimialat

Kaikki toimialat Etelä-Savo	
Yritysten liikevaihto 2008	5 305 milj. euroa
Liikevaihdon kasvu 2009	-13,18 %
Yritysten henkilöstömäärä 2008	34 083
Henkilöstömäärän kasvu 2009	-4,25 %

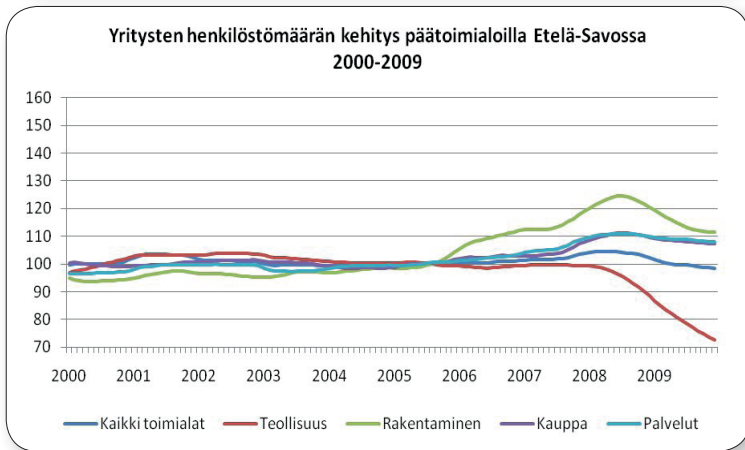
- Kasvuprosentti vertaa yritysten liikevaihdon ja henkilöstömäärän kasvua edellisen vuoden vastaavan ajanjakson liikevaihtoon ja henkilöstömäärään
- 2009 kaikilla päätoimialoilla liikevaihto ja henkilöstömäärä supistuivat, vähiten kaupan ja palveluiden alalla
- Etelä-Savossa teollisuus ja rakentaminen supistuivat yhtä paljon kuin koko maassa – teollisuuden henkilöstömäärän kehitys vielä koko maatakin heikompaa
- Kaupassa ja palveluissa Etelä-Savon liikevaihto ja henkilöstömäärä supistuivat sen sijaan vähemmän kuin koko maassa
- Kokonaisuudessaan yritysten liikevaihto supistui Etelä-Savossa jonkin verran vähemmän kuin maassa keskimäärin

Yritysten liikevaihdon ja henkilöstömäärän kehitys päätoimialoittain (2005=100):

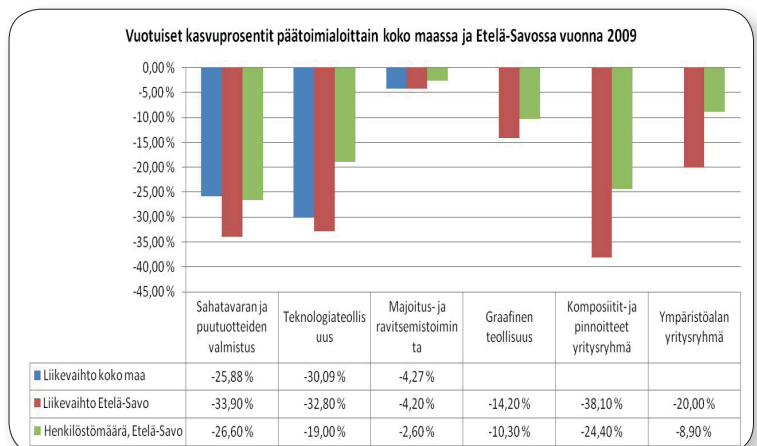
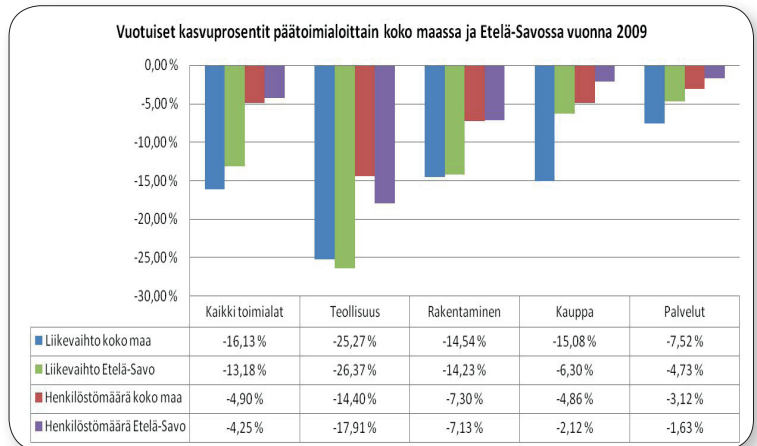

- Rakentamisen kehitys voimakasta ennen taantumaa- pudostuksen jälkeenkin ollaan vielä vuoden 2007 tasolla
- Teollisuudessa voimakas pudotus - myös henkilöstömäärän pudotus voimakas

Vuotuiset liikevaihdon ja henkilöstömäärän kasvuprosentit toimialoittain:

- Kokonaisuudessaan yritysten liikevaihto supistui Etelä-Savossa jonkin verran vähemmän kuin maassa keskimäärin
- Teollisuusalan yrityksissä supistuminen Etelä-Savossa oli voimakkaampi kuin koko maassa.
- Kaupan ja palvelujen alalla supistuminen Etelä-Savossa oli vähäisempää kuin koko maassa

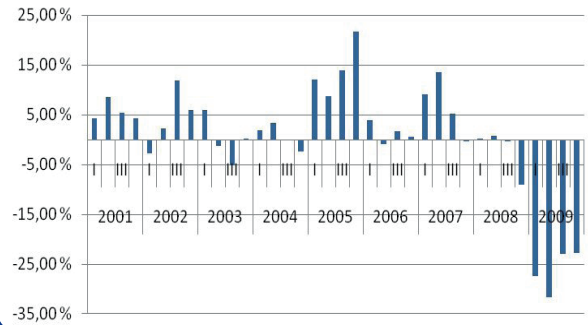

4 Teollisuus

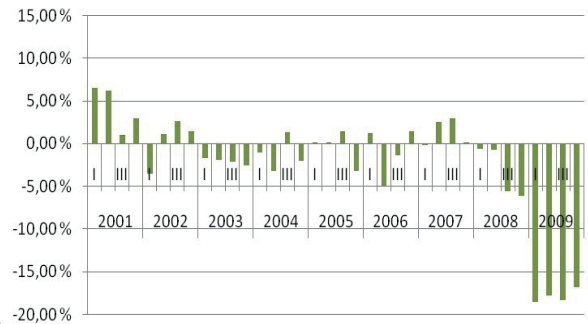
Teollisuus Etelä-Savo	
Yritysten liikevaihto 2008	1 632 milj. euroa
Liikevaihdon kasvu 2009	-26,4 %
Yritysten henkilöstömäärä 2008	9 005
Henkilöstömäärän kasvu 2009	-17,9 %

- Liikevaihdon kehitys jäänyt Etelä-Savossa koko maata heikommaksi jo 2000-luvun alkuvuosien aikana - varsinkin teknologiateollisuuden kehitys ollut koko maata hitaampaa
- Pudotus vuoden 2008 loppupuolella suuri, joskaan ei niin jyrkkä kuin koko maassa
- Koko maan liikevaihto alkanut jo toipua vuoden 2009 aikana, Etelä-Savossa lasku jatkunut
- Henkilöstömäärän pudotus Etelä-Savossa koko maata rajumpi

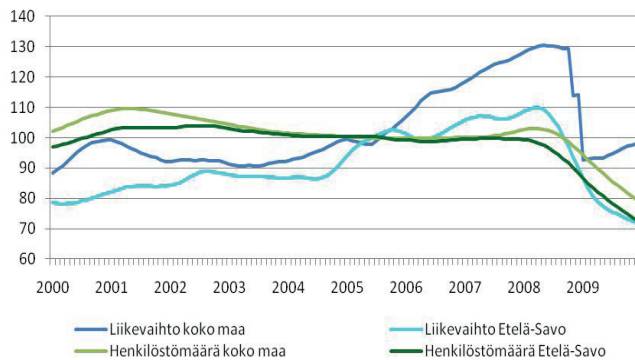
Etelä-Savo maakunta: Teollisuus liikevaihto

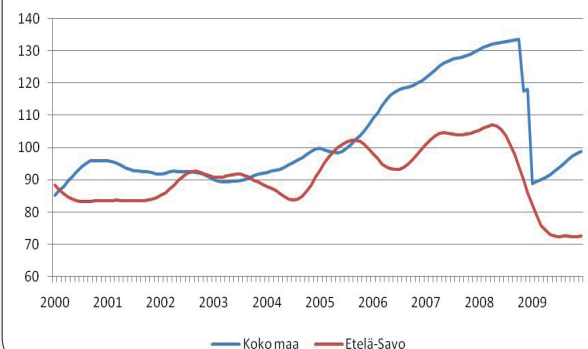
Etelä-Savon maakunta: Teollisuus, henkilöstömäärä

Yritysten liikevaihdon ja henkilöstömäärän kehitys 2000-2009 (trendi), Teollisuus

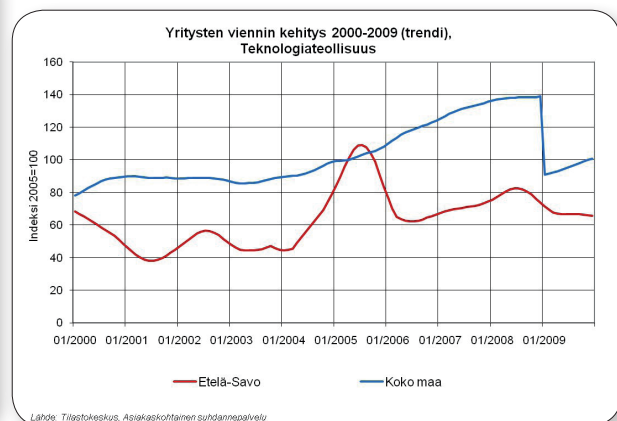
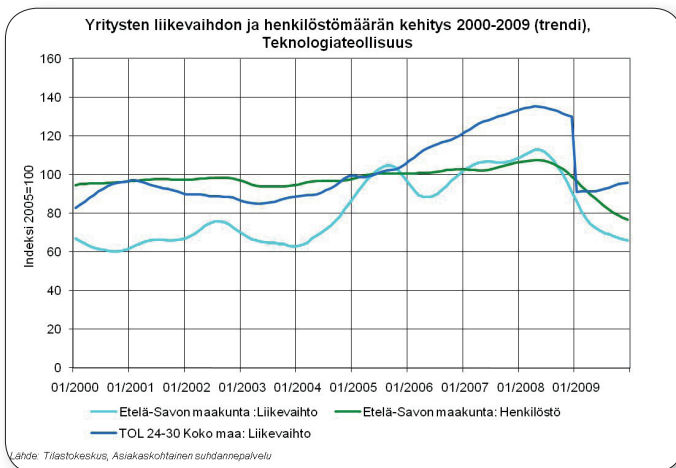
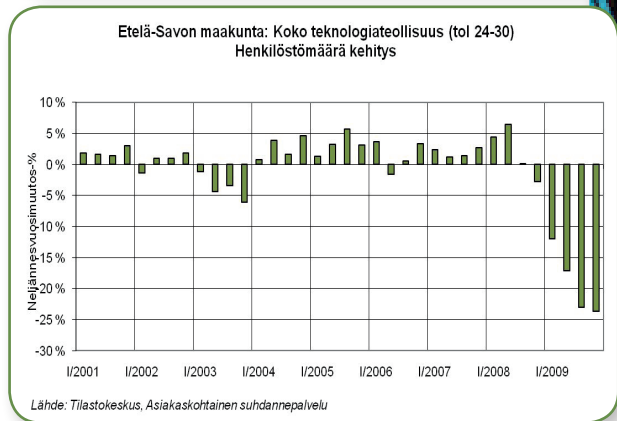
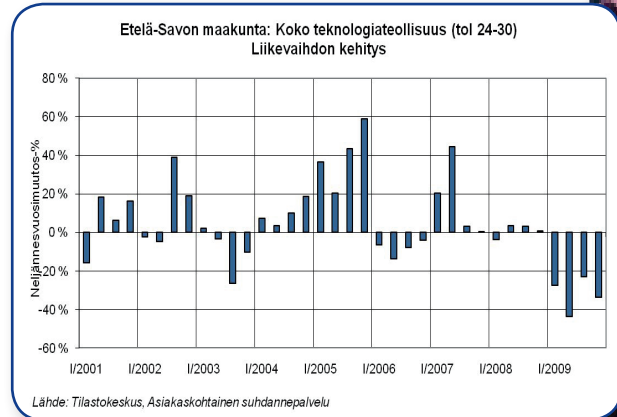
Teollisuuden viennin kehitys 2000-2009 (trendi)

4.1 Teknologiateollisuus

Teknologiateollisuus Etelä-Savo	
Yritysten liikevaihto 2008	503,5 milj. euroa
Liikevaihdon kasvu 2009	-32,8 %
Yritysten henkilöstömäärä 2008	2874
Henkilöstömäärän kasvu 2009	-19 %

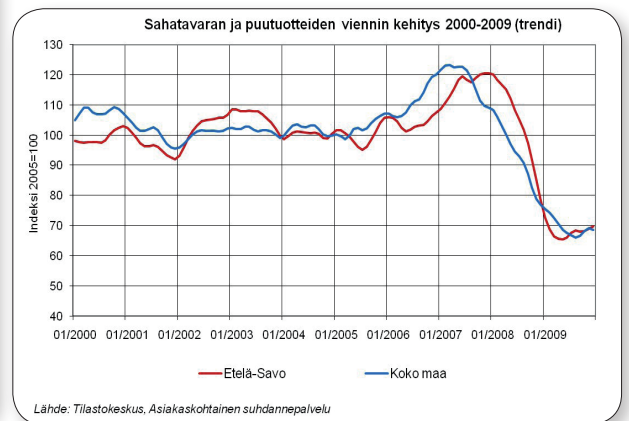
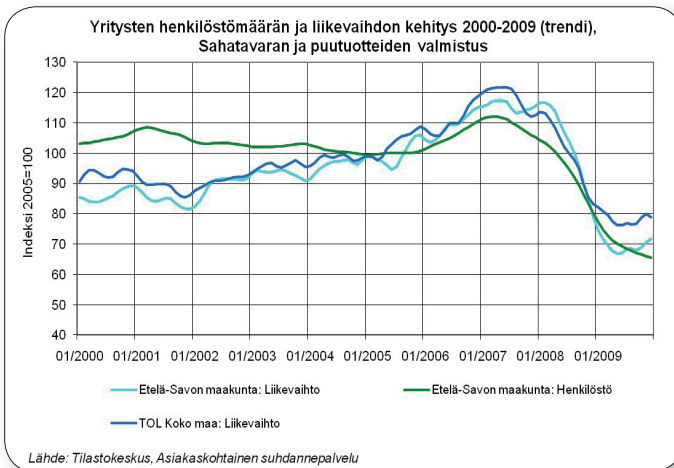
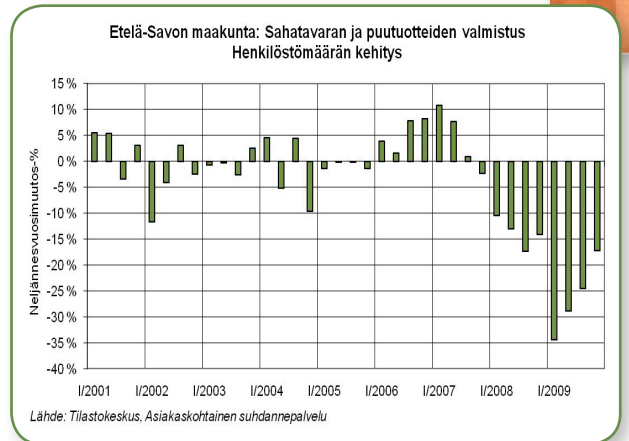
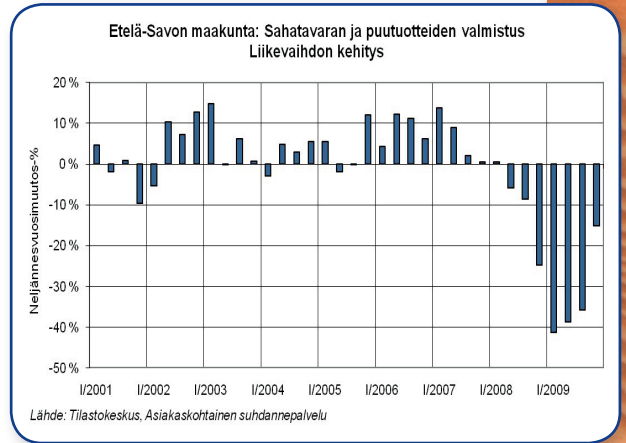
- Toimialaan kuuluvat metallituotteiden, koneiden ja laitteiden, sähkö- ja elektroniikkatuotteiden sekä kulkuneuvojen valmistajat
- Koko maassa liikevaihto lievään nousuun jyrkän pudotuksen jälkeen, Etelä-Savossa lasku jatkui vielä koko vuoden 2009 ajan
- Myös viennissä koko maa kääntyi lievään nousuun jyrkän laskun jälkeen, Etelä-Savossa lasku jatkui
- Vuoden 2010 aikana rakentamisen lievän elpymisen myötä jo vähän positiivisia odotuksia
- Tuottavuuden kasvuvaatimukset hillitsevät henkilöstömäärän kehitystä

4.2 Sahatavaran ja puutuotteiden valmistus

Sahatavaran ja puutuotteiden valmistus Etelä-Savo	
Yritysten liikevaihto 2008	496,2 milj. euroa
Liikevaihdon kasvu 2009	- 33,9 %
Yritysten henkilöstömäärä 2008	2448
Henkilöstömäärän kasvu 2009	- 26,6%

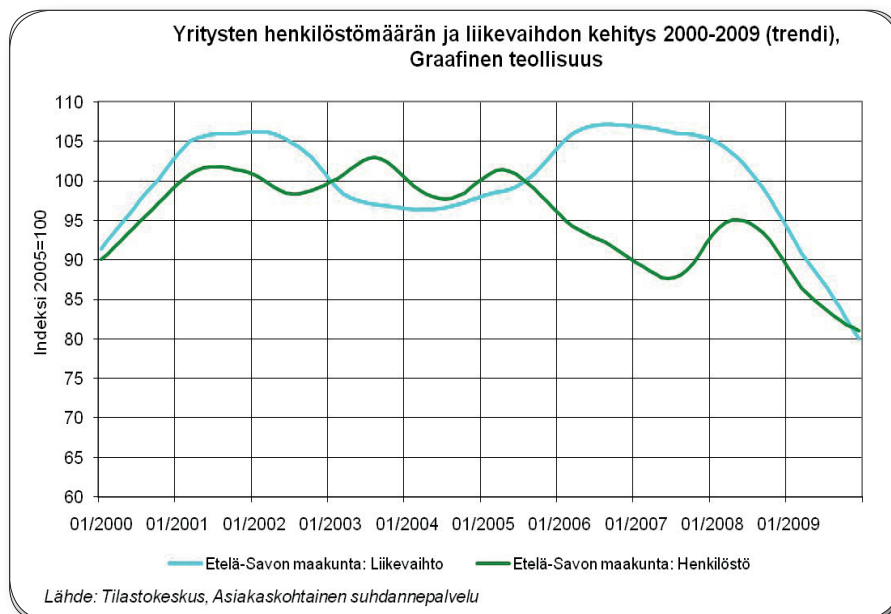
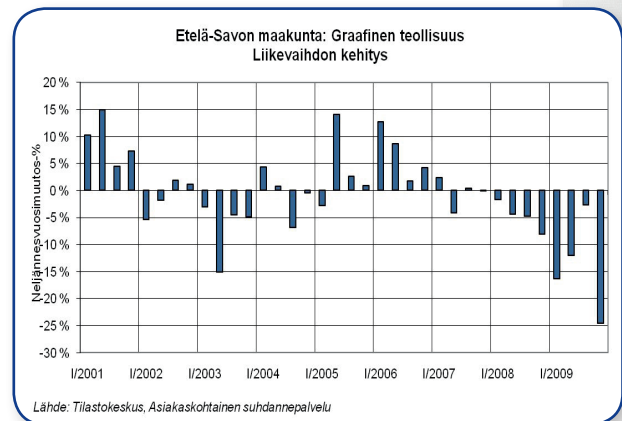
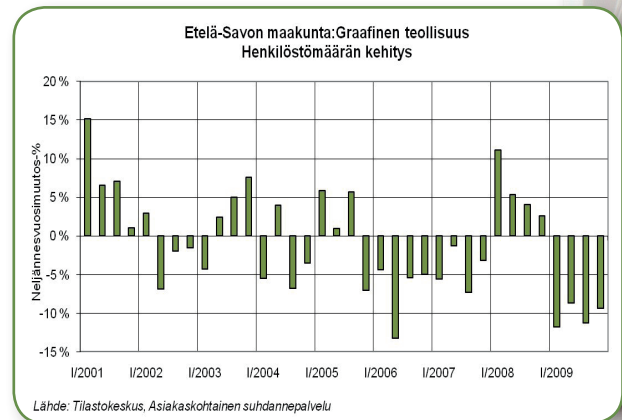
- Toimialaan lukeutuvat sahat, vaneri ym. levyte- taat sekä puutalojen ja puusepäntuotteiden val- mistajat.
- Liikevaihdon pudotus vuonna 2009 Etelä-Sa- vossa (-33,9 % edellisvuodesta) selvästi suu- rempi kuin koko maassa (-25,9 % edellisvuo- desta)
- Vuoden 2009 aikana lasku jo tasaantui ja kehi- tys kääntyi lievään noususuuntaan
- Sahoilla jo jopa tukkipulaa, rakentamisen positii- visten signaalien myötä myönteisiä odotuksia
- Etelä-Savo säästynyt suurilta lopettamisilta
- Tuottavuuden kasvuvaatimukset hillitsevät hen- kilöstömäärän kehitystä

4.3 Graafinen teollisuus

Graafinen teollisuus Etelä-Savo	
Yritysten liikevaihto 2008	171,4 milj. euroa
Liikevaihdon kasvu 2009	-14,2 %
Yritysten henkilöstömäärä 2008	916
Henkilöstömäärän kasvu 2009	-10,3 %

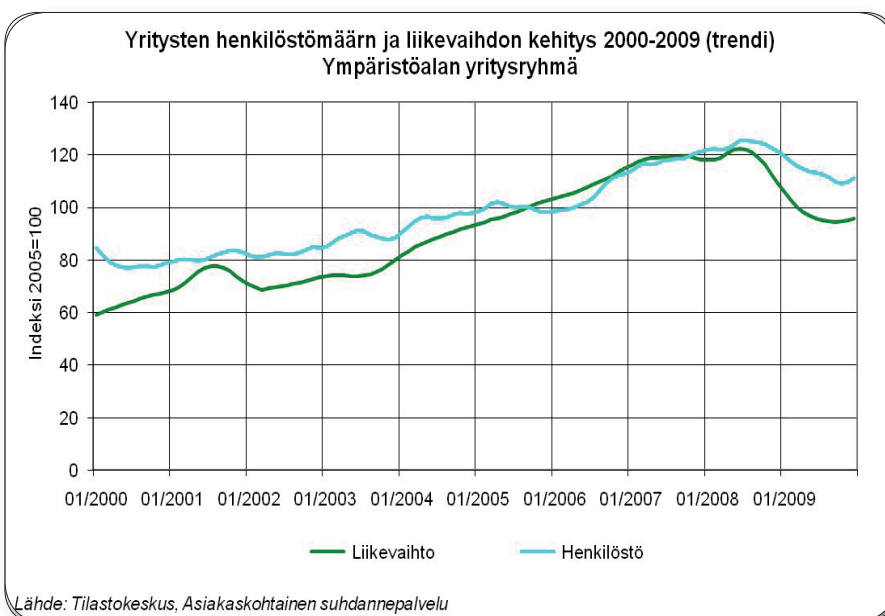
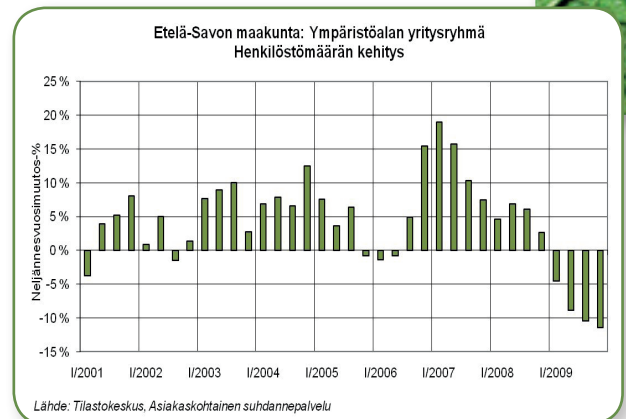
- Toimialaan kuuluvat paino- ja kustannustoimintaa harjoittavat yritykset
- Liikevaihto ja henkilöstömäärä olleet laskussa jo ennen laman alkua
- Ala painii rakenteellisten ongelmien kanssa median siirtyessä entistä enemmän sähköisiin välineisiin
- Vuosi 2008 Etelä-Savossa erikoinen – liikevaihto laski mutta henkilöstömäärä lisääntyi kaikilla vuosineljänneksillä

4.4 Ympäristöalan yritysryhmä

Ympäristöalan yritysryhmä Etelä-Savo	
Yritysten liikevaihto 2008	97,9 milj. euroa
Liikevaihdon kasvu 2009	-20,0 %
Yritysten henkilöstömäärä 2008	549
Henkilöstömäärän kasvu 2009	-8,9%

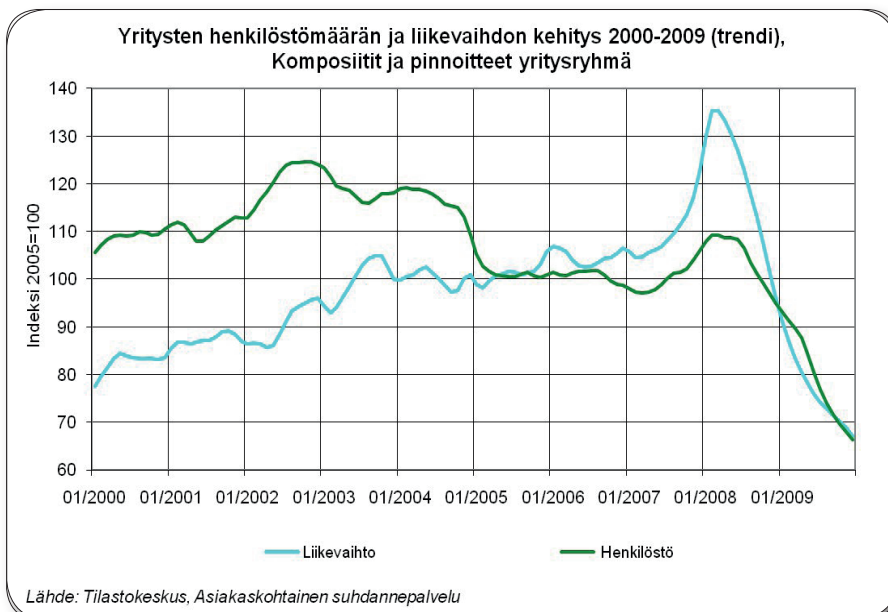
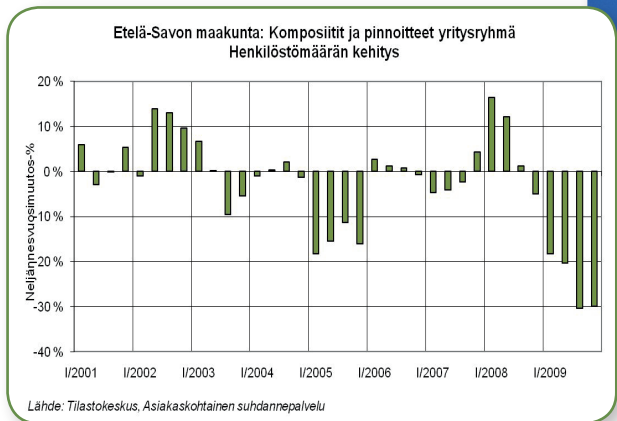
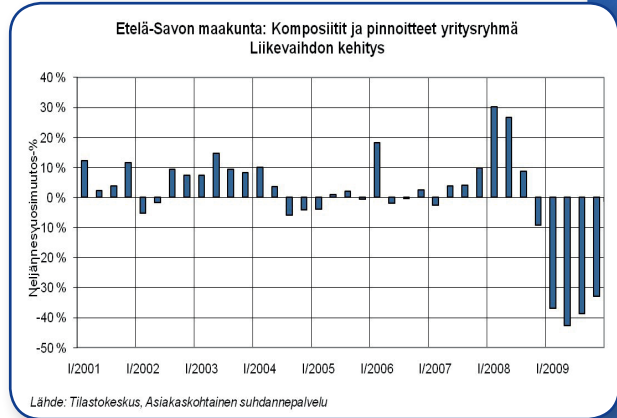
- Ryhmässä 49 eteläsavolaista yritystä (ympäristöteknologiatuotteiden valmistusta, alan suunnittelua, kierrätystä, bioenergia-alaa)
- Kehitys tasaisen nousevaa laman alkuun saakka, lamapudotus ei niin jyrkkä kuin teollisuudessa muuten
- Viime vuosina yritysryhmän kehitys on ollut jonkin verran maakunnan teollisuusyritysten keskimääräistä kehitystä parempaa.

4.5 Komposiitit ja pinnoitteet-yritysryhmä

Komposiitit ja pinnoitteet yritysryhmä Etelä-Savo	
Yritysten liikevaihto 2008	114,9 milj. euroa
Liikevaihdon kasvu 2009	-38,1 %
Yritysten henkilöstömäärä 2008	574
Henkilöstömäärän kasvu 2009	-24,4 %

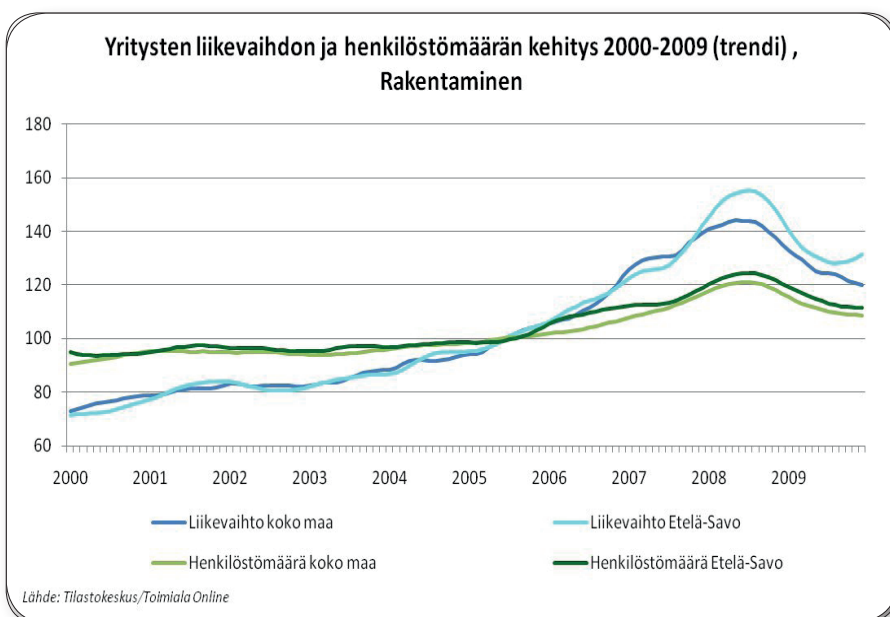
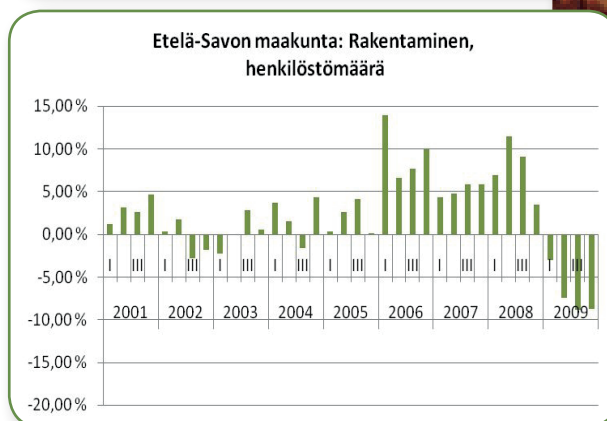
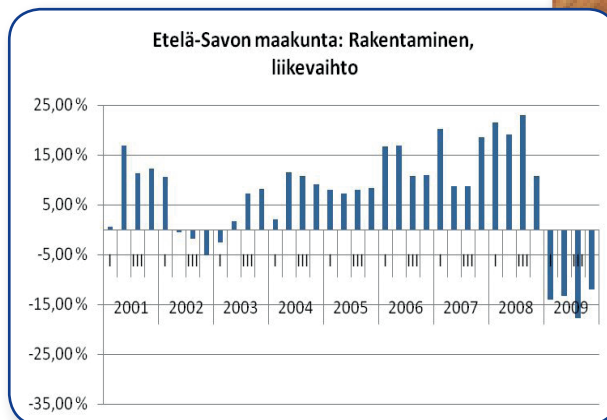
- Ryhmässä 40 eteläsavolaista yritystä (kumi- ja lujitemuovituotteiden valmistusta, pinnoitteita uusista materiaaleista tai uusilla menetelmillä, alan suunnittelua)
- Nopea ja voimakas nousu ennen laman alkua, jyrkkä ja raju pudotus
- Jyrkkä lasku johtunut suureksi osaksi vene- ja tuulivoimateollisuuden vaikeuksista
- Alan yritykset saaneet kuitenkin uusia tilauksia – näkymät jatkossa myönteiset

5 Rakentaminen

Rakentaminen Etelä-Savo	
Yritysten liikevaihto 2008	596,5 milj. euroa
Liikevaihdon kasvu 2009	-14,2 %
Yritysten henkilöstömäärä 2008	3689
Henkilöstömäärän kasvu 2009	-7,1 %

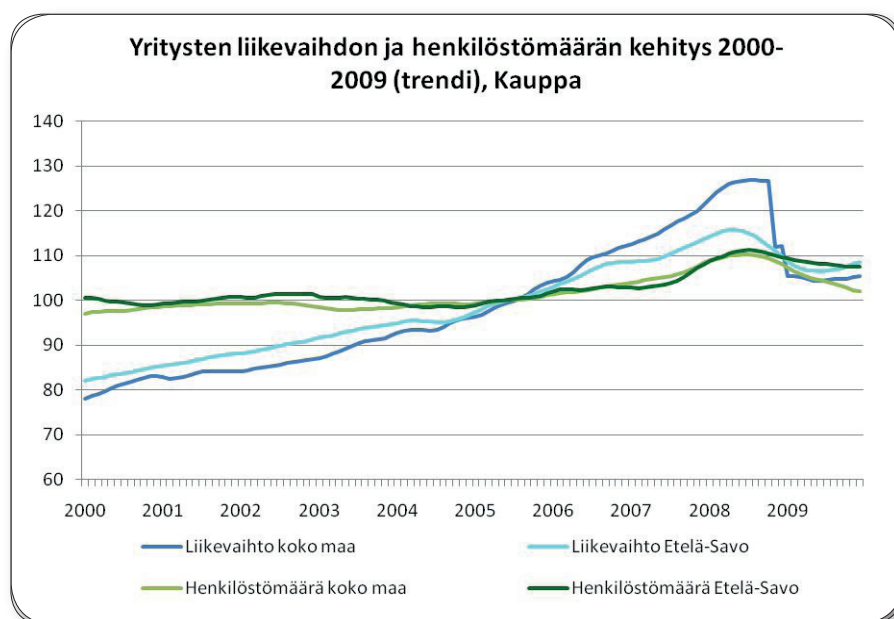
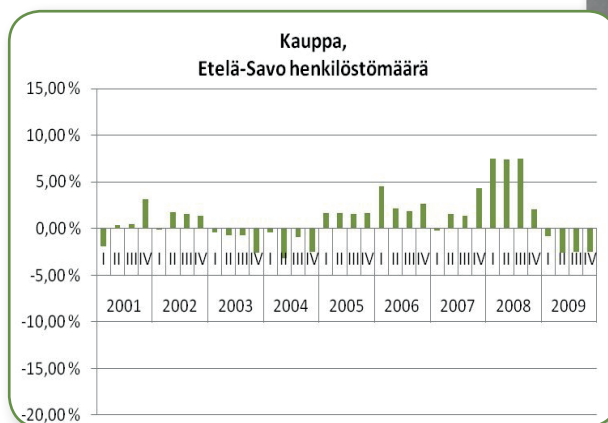
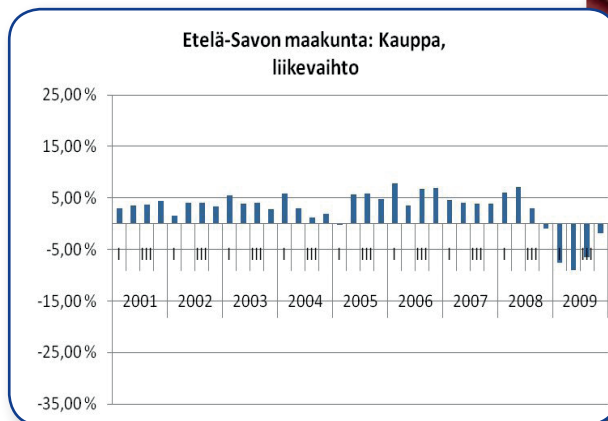
- Etelä-Savossa erittäin vahva kehitys ennen lamaa ja laman aikanakin kehitys pysyi koko maata parempana
- Uutta nousua näyttäisi syntyneen aivan vuoden 2009 lopussa; aineiston loppupään luvut saattavat kuitenkin tarkentua myöhemmin
- Etelä-Savossa mm. Mikkelin keskustan rakentamisprojektit ja Viitostien sekä Savonlinnan rinnakkaisväylän rakentaminen ovat tasoittaneet pahinta lamapudotusta, samoin korjausrakentaminen on vilkasta
- Vaikka lama on aiheuttanut pudotusta, ollaan nyt kuitenkin vuoden 2007 tasolla

6 Kauppa

Kauppa Etelä-Savo	
Yritysten liikevaihto 2008	1507,3 milj. euroa
Liikevaihdon kasvu 2009	-6,3 %
Yritysten henkilöstömäärä 2008	5171
Henkilöstömäärän kasvu 2009	-2,1%

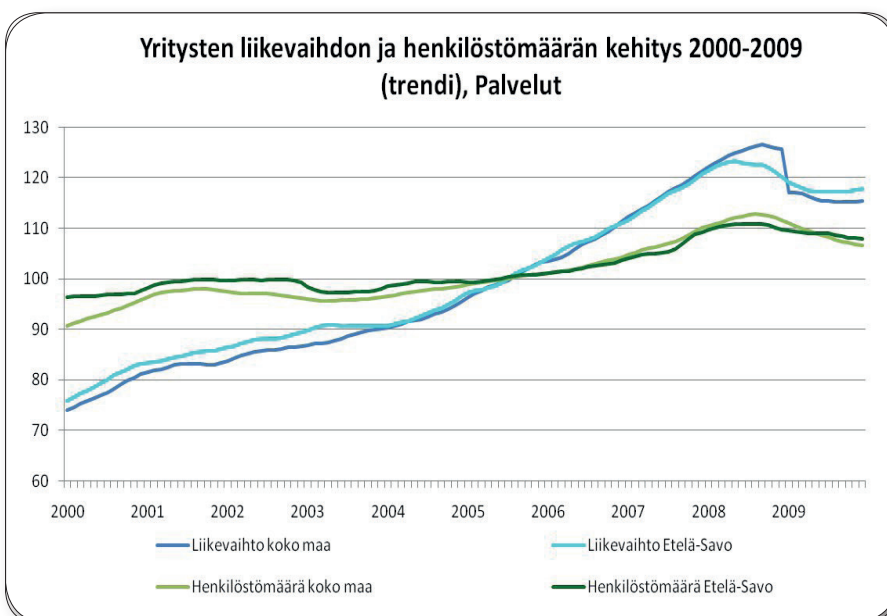
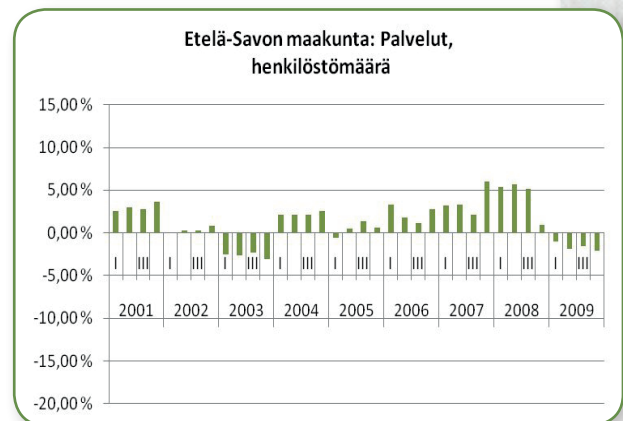
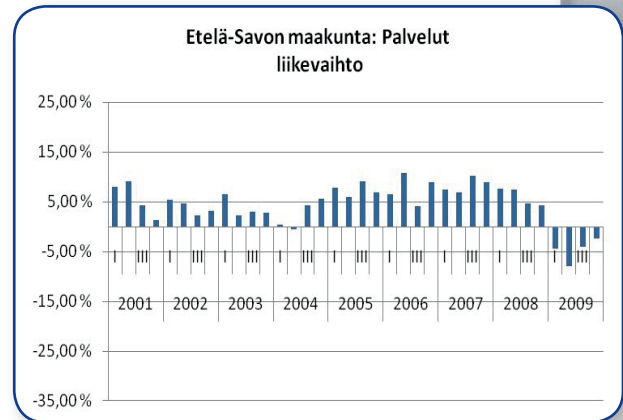
- Vuoden 2009 pudotus Etelä-Savossa huomattavasti koko maata lievempi – kohtuullisella tasolla pysyneet irtisanomiset ja lomautukset sekä maakunnassa viipyvät loma-asukkaat auttaneet kaupan selviytymistä
- Useat kauppaketjut laajentaneet Etelä-Savoon mm. Mikkelin uuden kauppakeskuksen valmistumisen myötä
- Jatkossa ostovoiman toivotaan pysyvän omassa maakunnassa eikä valuvan naapurimaakuntiin

7 Palvelut

Palvelut Etelä-Savo	
Yritysten liikevaihto 2008	937,2 milj. euroa
Liikevaihdon kasvu 2009	-4,7 %
Yritysten henkilöstömäärä 2008	11 689
Henkilöstömäärän kasvu 2009	-1,60 %

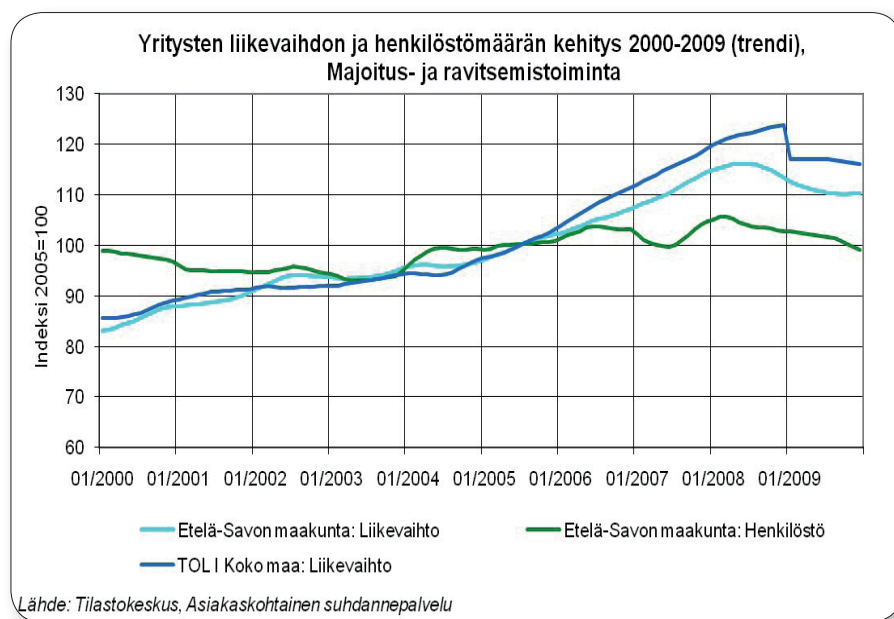
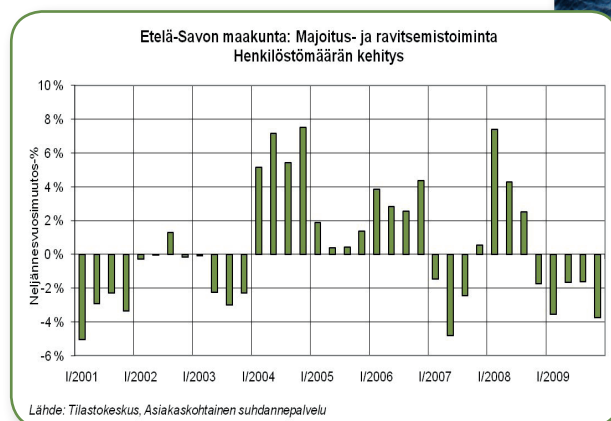
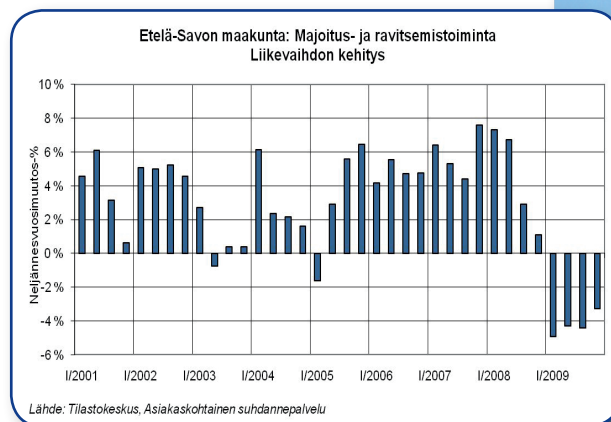
- Palvelualan yrityksiin kuuluvat sekä kuljetus-, majoitus- ja ravitsemisalan, henkilökohtaisten että liike-elämän palvelujen yritykset
- Etelä-Savossa liikevaihdon supistuminen ei ollut vuonna 2009 yhtä voimakasta kuin koko maassa
- Liikevaihdon pudotus vuonna 2008 selvästi koko maata loivempi – myös henkilöstömäärän muutokset tasaisempia

7.1 Majoitus- ja ravitsemistoiminta

Majoitus- ja ravitsemistoiminta Etelä-Savo	
Yritysten liikevaihto 2008	141,1 milj. euroa
Liikevaihdon kasvu 2009	-4,20 %
Yritysten henkilöstömäärä 2008	1689
Henkilöstömäärän kasvu 2009	-2,60 %

- Liikevaihto jäänyt viime vuosina jälkeen koko maan kehityksestä
- Henkilöstömäärässä vaihtelu kaiken kaikkiaan melko pientä – paljon sesonkiluontoisia kausityöpaikkoja

8 Suhdanne ja kehitysnäkymät

Suomen Yrittäjät ry:n, Finnvera Oyj:n sekä TEMin keväällä 2010 toteuttaman Pk-yritysbarometrin mukaan yleiset suhdanneodotukset ovat kohonneet pk-yritysten keskuudessa viime syksystä tuntuvasti. Etelä-Savossa yritysten odotukset ovat jopa kokomaata korkeammat, sillä koko maan suhdanneodotuksia koskeva saldoluku oli +25 ja Etelä-Savon +30. Myös EK:n alueellisen suhdannebarometrin mukaan yritysten suhdanneodotukset ovat kirkastumassa, etenkin teollisuudessa ja rakentamisessa ja tuotanto kasvaa kesän aikana, joskin tilanne on yhä normaalia huonompi. Palvelualoilla suhdanneodotukset ovat vaisut ja huonommat kuin koko maassa keskimäärin. Palveluyritysten myynnin uskotaan kesän aikana kuitenkin lisääntyvän mutta kannattavuuden heikkenevän.

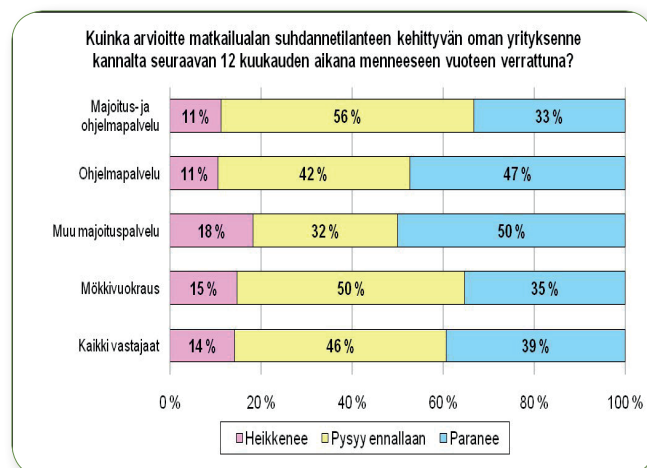
Kaiken kaikkiaan taloustilanteessa on kuluvan vuoden aikana päästy lievään kasvusuuntaan. Tilanne on kuitenkin odottava ja sitä leimaa toisaalta odotus suunnan vahvistumisesta ja toisaalta uhka ohuen kasvun hiipumisesta. Yksi rajoite talouden kasvulle lähiaikoina saattaa muodostua julkisten talouksien vaikeuksista. Etelä-Savon kannalta merkittävää on metsäteollisuuden ja sahojen kysynnän vahvistuminen ja sitä myötä puukaupan vauhdittuminen. Rakentamisen piristymisen taas auttaa muitakin teollisuuden aloja mm. teknologiateollisuutta.

Etelä-Savossa toteutettiin kevään 2010 aikana valtakunnallisen KOTTI-hankkeen osana toimivan Kotti-East hankkeen laajamittaiset yrityshaastattelut (n=4300). Haastatteluissa kartoitettiin mm. maakunnan yritysten koulutus-, kehittämis- ja työvoimantarpeita sekä kasvu- ja kehitysnäkymiä. Haastatteluiden mukaan yritysten kehitysnäkymät seuraaville 12 kuukaudelle ovat vielä melko maltillisia, ja vain reilu viidennes näkee yrityksensä kasvavan tulevan vuoden aikana. Valtaosa (62 prosenttia) arvioi yrityksensä toiminnan jatkuvan ennallaan. Yrittäjien näkemykset yritysten henkilöstömäärän kehityksestä seuraavan kahden vuoden sisällä viittaavat kuitenkin tilanteen paranemiseen. Työpaikkoja näyttäisi syntyvän lähivuosina etenkin teollisuuden ja rakentamisen toimialoille, joissa työpaikat ovat taantuman aikana vähentyneet.

8.1 Etelä-Savon matkailubarometri 2010

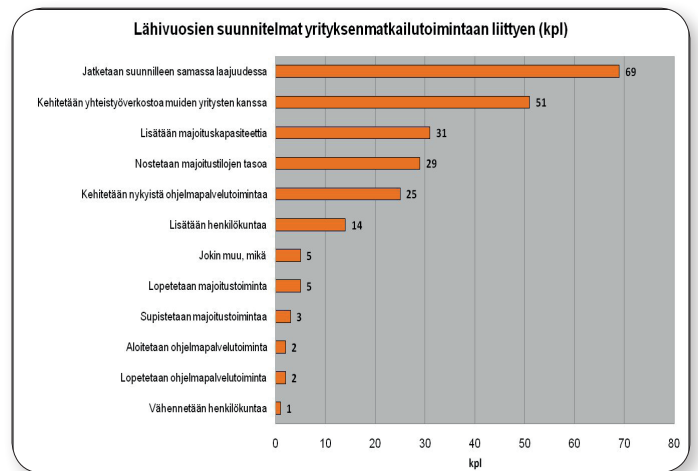
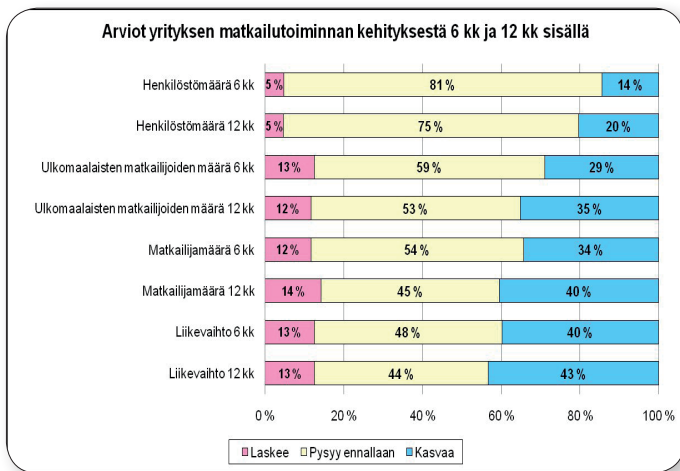
Etelä-Savon ELY-keskuksen ennakointiprojekti toteutti huhtikuussa 2010 maakunnan matkailuyrittäjille kyselyn, jossa tiedusteltiin yrittäjien näkemyksiä tämän hetken sekä lähitulevaisuuden suhdannenäkymistä. Kysely lähetettiin 409 yrittäjälle ja vastauksia saatiin 129 yrittäjältä. Vastaava kysely tehtiin samoille yrittäjille myös vuoden 2009 keväällä.

- Kyselyajankohdan sekä seuraavan kesäkauden ja vuoden näkymät kevään 2009 kyselyyn verrattuna positiivisempia
- Valta osan mielestä suhdannetilanne oli vastaus-hetkellä yrityksen kannalta joko ennallaan tai parempi vuoden takaiseen verrattuna, huonommaksi tilannetta arvioi 16 prosenttia vastaajista.
- Suurin osa ennakoi tulevan kesää edellisestä kaltaiseksi (65 %) tai paremmaksi (28%) - vain 8 prosenttia ennakoi heikentyviä näkymiä
- Seuravaan 12 kuukauden odotukset vieläkin positiivisemmat; vastaajista 39 prosenttia ennakoi edellisvuotta parempaa matkailuvuotta.

Saldoluvut:	Matkailubarometri 2010	Matkailubarometri 2009
Suhdannetilanne nyt	+10	+11
Suhdannetilanne 6 kk	+20	+12
Suhdannetilanne 12 kk	+25	+4

- Liikevaihtoon, matkailija- sekä henkilöstömääriin liittyvät odotukset olivat huomattavasti kevään 2009 barometriä myönteisemmät.
- Erityisesti matkailutoiminnan liikevaihdon kehitykseen liittyvät odotukset olivat hyvin positiivisia. Vastaajista 40 prosenttia uskoi liikevaihdon kasvavan ja 48 prosenttia sen pysyvän ennallaan tulevana kesänä viime kesäkauteen verrattuna.
- Matkailijamäärien kasvua tulevana kesäkautena verrattuna viime kesään ennakoivat vastaajista reilu kolmannes ja laskua 12 prosenttia. Seuraavan vuoden arviot olivat puolen vuoden arvioita hieman positiivisemmat.
- Suurin osa vastaajista uskoi myös ulkomaalaisten matkailijoiden määrien kasvavan ja pysyvän ennallaan tulevana kesänä ja vuoden aikana, mutta kasvua ennakoivien osuus oli hieman pienempi.
- Yritysten henkilöstömäärässä ei juuri ennakoitu tapahtuvan muutoksia, vaan valtaosa yrittäjistä ennakoivat sen pysyvän ennallaan tulevana vuoden aikana. Vastaajista 20 prosenttia ilmoitti henkilöstömäärän kasvavan tulevana vuoden aikana. Vähentymistä ennakoivat vastaajista vain 5 prosenttia.
- Lähivuosien kehittämissuunnitelmista tiedusteltaessa, suurin osa yrittäjistä ilmoitti, että toimintaa aiotaan lähivuosina jatkaa entisessä laajuudessaan. Suurin osa yrityksen matkailutoiminnan kehittämiseen liittyvistä suunnitelmista liittyi yhteistyöverkoston kehittämiseen muiden yrittäjien kanssa, majoituskapasiteetin lisäämiseen, majoitustilojen tason nostamiseen sekä ohjelmajaljelutominan kehittämiseen.

Saldoluvut:	Matkailubarometri 2010	Matkailubarometri 2009
Henkilöstö 6 kk	+9	+6
Henkilöstö 12 kk	+15	+9
Matkailijamäärä 6 kk	+22	+10
Matkailijamäärä 12 kk	+26	+10
Ulkomaalaisten matkailijoiden määrä 6 kk	+16	+4
Ulkomaalaisten matkailijoiden määrä 12 kk	+23	+1
Liikevaihto 6 kk	+27	+14
Liikevaihto 12 kk	+30	+13

9 Yritysten tukirahoitus ja yritystoiminnan tulevaisuus

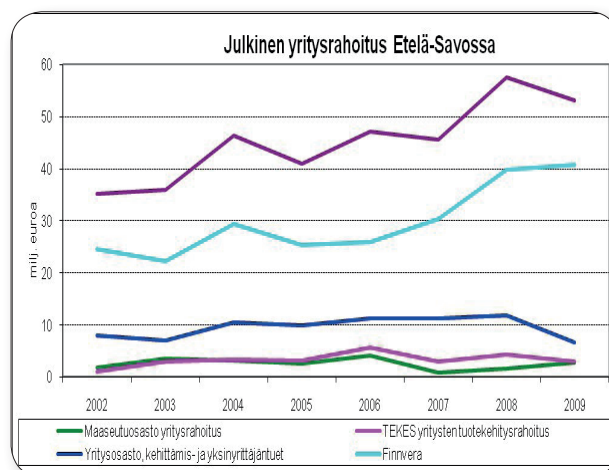
TE-keskus myönsi Etelä-Savossa vuonna 2009 yritysten kehittämisavustuksia ja yksinyrittäjän avustuksia kaikkiaan 6,7 miljoonan euroa, kun niitä sitä edellisena vuonna myönnettiin ennätyselliset 11,8 miljoonaa euroa. Ennätysvuonna vaikutusta oli myös sillä, että kyseiseen vuoteen oli siirtynyt päätöksiä ohjelmakauden käyntiin saamisen johdosta. Tekesin tuotekehitysavustuksia yrityksille myönnettiin 2,9 miljoonaa euroa (edellisvuonna 4,4 milj e) ja rahoitusta tutkimuslaitoksille 2,3 miljoonaa euroa (edellisvuonna 2,9 milj e). Monessa Tekes-hankkeessa liiketoiminnan ja palvelujen kehittäminen on ollut pääosassa teknologian kehittämisen rinnalla. Maaseudun pienyritystoimintaan myönnettyt avustukset yli kaksinkertaistuivat vuonna 2009 edellisvuoteen verrattuna ollen 2,8 miljoonaa euroa.

Etelä-Savon ELY-keskuksen rahoitus elinkeinotoimintoihin kokonaisuutena on vähentynyt edelleen vuoden 2010 alkupuolella. Yritysten kehittämisavustuksia on myönnetty edellisvuotta vähemmän. Tuki on myönnetty mm. teknologia- ja elintarviketeollisuuden yrityksille. Tekesin tuotekehitysavustukset yrityksille sen sijaan ovat lisääntyneet edellisvuoden alkuun verrattuna, samoin maaseudun pienyritystoimintaan myönnetty avustukset.

TE-toimistot myöntävät starttirahaa yrittäjiksi ryhtyville työttömille työnhakijoille sekä palkkatyöstä, opiskelusta tai kotityöstä kokoaikaisiksi yrittäjiksi siirtyville. Starttirahan kysyntä on ollut vuonna 2010 vilkkaampaa kuin edellisvuonna. Huomattavaa on myös, että sitä myönnetty lähes saman verran työttömille kuin työssä oleville eli työttömyydestä yrittäjäksi hakeutuminen on lisääntynyt.

Starttirahat Etelä-Savo	Ei- työttömille	Työttömille ja työmarkkinatuella oleville	Yhteensä
tammi-touko 2008	84	39	123
tammi-touko 2009	64	45	109
tammi-touko	75	74	149

Finnveran Mikkelin aluekonttori myönsi vuonna 2009 rahoitusta yhteensä 40,7 miljoonaa euroa. Rahoitus kasvoi edellisestä vuodesta noin miljoonan. Rahoituksen kysyntä oli vilkasta koko vuoden ajan, mutta erityisesti keväällä. Kysyntä väheni teollisuuden osalta, mutta kasvoi matkailun, liike-elämän palveluiden ja kaupan aloilla. Rahoituksen kysyntä kohdistui pääosin käyttöpäätöksiin. Uusia yrityksiä rahoituksen piiriin tuli edellisvuotta vastaava määrä, investointien osalta kysyntä oli edellisvuotta hiljaisempaa. Rahoitusmarkkinoiden tilanne vaikuttaa vakiintuneen. Investointien vaatiman pitkäaikaisen rahoituksen järjestäminen markkinoilta on kuitenkin vielä vaikeaa. Finnveran osalta rahoituksen kysyntä jäänee vuonna 2010 edellisvuotta pienemmäksi.

KUVAILEHTI

Julkaisusarjan nimi ja numero Etelä-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen julkaisu 5/2010				
Vastuualue Elinkeinot, työvoima, osaaminen ja kulttuuri				
Tekijät Marja Haverinen, Anne Pylkkönen, Vesa Horttanainen, Marja Aro, Merja Toijonen, Jukka-Pekka Jordan, Markku Ahoilainen ym.		Julkaisuaika Kesäkuu 2010		
		Julkaisija Etelä-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus		
		Hankkeen rahoittaja/toimeksiantaja Ennakoimalla Eteenpäin Etelä-Savossa -hanke (ESR)		
Julkaisun nimi Etelä-Savon aluetaloustarkastus 2010				
Tiivistelmä <p>Etelä-Savon aluetaloustarkastus 2010 on laadittu ELY-keskuksen ESR-rahoitteisessa ennakoitiprojektissa. Tarkastus laaditaan vuosittain ja se toimii osaltaan maakunnan kehityksen seurannan ja tulevaisuuden arvioinnin dokumenttina. Tarkastus perustuu pääosin viimeisiin saatavilla oleviin tilastotietoihin, jotka Tilastokeskus tuottaa. Suurimman osan tarkastuksesta muodostavat Tilastokeskukselta hankitut yritysten liikevaihdon, viennin ja henkilöstömäärän kehitystä kuvaavat indeksisarjat Etelä-Savon kannalta keskeisiltä toimialoilta ja yritysryhmistä. Indeksisarjojen tiedot ovat vuoden 2009 loppuun saakka ja kuvaavat suhdanteiden kehitystä, mikä nykytilanteessa kertoo parhaiten sen, missä mennään. Tekstien laadintaan ovat osallistuneet suunnittelijat Marja Haverinen, Anne Pylkkönen ja Vesa Horttanainen sekä kehityspäällikkö Marja Aro ja ennakoitiasiantuntija Merja Toijonen Etelä-Savon ELY-keskuksesta. Arviointia varten on haastateltu mm. ELY-keskuksen ja Finnveran asiantuntijoita.</p> <p>Vuotta 2009 elettiin koko maassa taantuman merkeissä. Etelä-Savossa talouden supistuminen jäi kuitenkin jonkin verran koko maata pienemmäksi. Vuotuisella kasvuprosentilla mitaten Etelä-Savon yritysten liikevaihto supistui edellisestä vuodesta 13,18 prosenttia, kun koko maa taantui 16,13 prosentin verran. Etelä-Savossa teollisuudessa ja rakentamisessa supistuminen oli vuonna 2009 suurin piirtein koko maan keskimääräistä tasoa, tosin teollisuuden henkilöstömäärä putosi Etelä-Savossa hiukan koko maata enemmän. Loppuvuodesta 2009 teollisuuden liikevaihdon lasku taittui koko maassa, mutta Etelä-Savossa se jatkoi vielä laskuaan. Maakunnan teollisuuden kehitys, varsinkin teknologiateollisuuden yrityksissä, on jäänyt koko maahan verrattuna jälkeen jo taantumaa edeltävinä vuosina. Puutuoteteollisuudessa taantuman aiheuttama pudotus oli suurempi kuin koko maassa mutta ala on alkanut jo toipua maakunnassa ja vientitilanne kohentua.</p> <p>Palvelualoilla ja varsinkin kaupassa Etelä-Savon yritysten liikevaihdon supistuminen jäi viime vuonna koko maata pienemmäksi. Uusia kauppaketjuja on levittäytynyt Etelä-Savoon ja niiden myötä ostovoiman odotetaan pysyvän entistä enemmän omassa maakunnassa eikä valuvan alueen ulkopuolelle.</p> <p>Vuonna 2009 Etelä-Savon työttömyysaste nousi kahdella prosenttiyksiköllä 11,5 prosenttiin. Koko maan työttömyysaste oli 9,9 prosenttia. Lomautukset ovat heikentäneet koko taantuman ajan erityisesti miesten työllisyyttä. Huhtikuussa 2010 alkoi kuitenkin sekä henkilökohtaisesti lomautettujen että ryhmälomautettujen määrä selvästi laskea. Huomattavaa on, että vuoden 2009 aikana Etelä-Savon työllisten määrä laski 3 000:lla edellisvuoden 65 000:sta. Samaan aikaan myös työikäisten määrä aleni yli 800 hengellä. Vaikka odotettavissa on työttömien määrän väheneminen seuraavan vuoden aikana, ei työllisten määrässä päästäne enää 2000-luvun alkuvuosien tasolle maakunnan ikärakenteesta johtuen.</p>				
Asiasanat Aluetalous, Etelä-Savon maakunta				
ISBN (painettu)	ISBN (PDF)	ISSN-L	ISSN (painettu)	ISSN (verkkojulkaisu)
xxx-xxx-xxx-xxxx-x	978-957-257-105-2	xxxx-xxxx	xxxx-xxxx	1799-0734
Kokonaissivumäärä		Kieli		Hinta (sis. alv 8%)
24		Suomi		
Julkaisun myynti/jakaja Julkaisu on saatavana vain verkossa: http://www.ely-keskus.fi/fi/ELYkeskukset/EtelaSavonELY/Ajankohtaista/Julkaisut/Sivut/default.aspx				
Julkaisun kustantaja				
Painopaikka ja -aika				

Etelä-Savon elinkeino-, liikenne- ja
ympäristökeskus
Mikonkatu 5,
PL 164, 50100 Mikkeli
puh. 020 6360 120

ISSN 1799-0734 (verkkójulkaisu)
ISBN 978-952-257-105-2 (verkkójulkaisu)